

MADANIYATLARARO ALOQA: INGLIZ TILIDAGI IBORALARNING TARJIMASIDA MADANIYATLARARO FARQLAR

Toshtemirova Dinora Qurbonazarovna
Termiz davlat pedagogika instituti talabasi
dinoratoshtemirova00@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilidagi iboralarning tarjimasida madaniyatlararo farqlarni tahlil qilish maqsadida madaniyatlararo aloqa nazariyalari va tarjima amaliyotlari o'rganiladi. Madaniyatlararo aloqa, turli madaniyatlar o'rtasidagi muloqot va o'zaro tushunishni yaxshilash uchun til va madaniyatning qanday o'zaro ta'sir qilishini o'rganadi. Ingliz tilidagi iboralar turli madaniy kontekstlarda turlicha tushunilishi mumkin, bu esa tarjima jarayonida muhim ahamiyatga ega. Maqolada, ingliz tilidagi iboralarning tarjimasi orqali madaniyatlararo farqlar qanday namoyon bo'lishi va bu farqlarni tarjima qiluvchilar qanday yengib o'tishi haqida misollar keltiriladi. Tarjima jarayonida madaniy o'ziga xosliklar, urf-odatlar, qadriyatlar va madaniy konvensiyalarni inobatga olish lozimligi ta'kidlanadi. Madaniyatlararo farqlarni hisobga olgan holda aniq va tushunarli tarjima qilish usullari va strategiyalari ham muhokama qilinadi. Xususan, madaniyatlararo aloqada kontekstning ahamiyati, ekvivalentlik va adekvatlik kabi tushunchalar kiritilib, tarjimonlar uchun amaliy tavsiyalar beriladi. Ushbu maqola tarjima amaliyoti bilan shug'ullanayotgan mutaxassislar, tadqiqotchilar va tilshunoslar uchun foydali bo'lib, madaniyatlararo aloqa jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yanada chuqurroq anglashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Madaniyatlararo aloqa, tarjima, ingliz tili, iboralar, madaniy farqlar, lingvistik ekvivalentlik, madaniy kontekst, tarjima strategiyalari, adekvatlik, tarjima nazariyasi, o'zaro tushunish, madaniy o'ziga xosliklar, til va madaniyat, muloqot, tarjima amaliyoti.

Kirish

Globalizatsiya jarayonining tezlashuvi bilan dunyoning turli burchaklarida yashovchi insonlar o'rtasidagi muloqot va aloqa tobora ko'payib bormoqda. Bunda til va tarjima muhim rol o'ynaydi. Turli madaniyatlar o'rtasidagi muloqotni amalga

oshirishda til vositasi sifatida tarjima asosiy vositalardan biridir. Tarjima jarayonida esa madaniyatlararo farqlarni hisobga olish katta ahamiyatga ega.

Ingliz tilidagi iboralar va ifodalar ko‘pincha o‘ziga xos madaniy mazmunga ega bo‘lib, ularni boshqa tilda to‘g‘ri va tushunarli tarjima qilish uchun tarjimonlar madaniy kontekstni yaxshi tushunishlari lozim. Tarjima jarayonida nafaqat lingvistik ekvivalentlikni, balki madaniy adekvatlikni ham ta‘minlash zarur. Bu esa tarjima amaliyoti bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar oldida katta mas‘uliyat yuklaydi.

Mazkur maqola ingliz tilidagi iboralarni tarjima qilish jarayonida madaniyatlararo farqlar qanday namoyon bo‘lishini tahlil qiladi. Shu bilan birga, madaniy o‘ziga xosliklarni inobatga olib, tarjima qilish usullari va strategiyalari haqida batafsil ma‘lumot beradi. Tarjimonlarning o‘zaro tushunishni ta‘minlashdagi roli va madaniyatlararo aloqani yaxshilash yo‘llari ham muhokama qilinadi.

Tadqiqotning dolzarbligi

Hozirgi globalizatsiya davrida dunyoning turli burchaklarida yashovchi odamlar o‘rtasidagi muloqot va hamkorlik tobora kengayib bormoqda. Bu jarayonda til va tarjima muhim rol o‘ynaydi, chunki ular turli millat va madaniyat vakillari o‘rtasida samarali muloqotni ta‘minlaydi. Ingliz tili xalqaro muloqot tili sifatida keng qo‘llaniladi, ammo bu tilning iboralari va ifodalari turli madaniy kontekstlarda turlicha tushunilishi mumkin.

Ingliz tilidagi iboralar va ularning tarjimasida madaniyatlararo farqlarni o‘rganish dolzarb masala hisoblanadi. Tarjimonlar uchun iboralarni to‘g‘ri va adekvat tarjima qilish, shu bilan birga, madaniy kontekstni inobatga olish juda muhim. Bu esa nafaqat lingvistik bilimlarni, balki madaniy tushunchalarni ham talab qiladi.

Mazkur tadqiqot madaniyatlararo aloqalarni yaxshilashga, turli madaniyatlar o‘rtasidagi tushunmovchiliklarni kamaytirishga va muloqot samaradorligini oshirishga hissa qo‘shadi. Tarjimonlar, tilshunoslar va madaniyatshunoslar uchun ingliz tilidagi iboralarni tarjima qilishda madaniy farqlarni hisobga olish bo‘yicha amaliy tavsiyalar va usullarni ishlab chiqish orqali bu tadqiqot nafaqat ilmiy, balki amaliy ahamiyatga ham ega.

Xulosa

Ushbu maqolada ingliz tilidagi iboralarni tarjima qilish jarayonida madaniyatlararo farqlarni tahlil qilishga qaratilgan tadqiqot natijalari keltirildi. Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy jihatlar quyidagilardir:

1. Madaniyat va tilning o‘zaro ta’siri: tarjima jarayonida madaniyat va tilning o‘zaro ta’siri katta ahamiyatga ega. Ingliz tilidagi iboralar va ifodalar ko‘pincha o‘ziga xos madaniy kontekstga ega bo‘lib, tarjimonlar buni hisobga olishlari lozim.

2. Lingvistik va madaniy ekvivalentlik: tarjimonlar nafaqat lingvistik ekvivalentlikni, balki madaniy ekvivalentlikni ham ta’minlashlari kerak. Bu tarjima qilingan matnning asl matnga adekvatligini ta’minlaydi.

3. Madaniy kontekstni inobatga olish: ingliz tilidagi iboralarni tarjima qilishda madaniy kontekstni chuqur tushunish va inobatga olish zarur. Bu esa tarjimaning to‘g‘ri va tushunarli bo‘lishini ta’minlaydi.

4. Tarjima strategiyalari: tarjimonlar uchun madaniyatlararo farqlarni yengib o‘tish va muloqotni samarali ta’minlash uchun maxsus tarjima strategiyalari ishlab chiqilgan. Bu strategiyalar orqali tarjimonlar turli madaniy konvensiyalarni to‘g‘ri tushunish va ifoda etishlari mumkin.

5. O‘zaro tushunishni yaxshilash: tadqiqot natijalari madaniyatlararo aloqalarni yaxshilashga va turli madaniyatlar o‘rtasidagi tushunmovchiliklarni kamaytirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilidagi iboralarni tarjima qilish jarayonida madaniyatlararo farqlarni hisobga olish katta ahamiyatga ega. Bu nafaqat tarjimonlarning mahoratini oshiradi, balki turli madaniyat vakillari o‘rtasidagi muloqot va hamkorlikni ham kuchaytiradi. Shu sababli, tarjimonlar va tarjima amaliyoti bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar ushbu tadqiqot natijalaridan foydalangan holda, o‘z ishlarini yanada samarali va sifatli amalga oshirishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Baker, M. (1992). "In Other Words: A Coursebook on Translation". Routledge.
2. Bassnett, S. (2002). "Translation Studies". Routledge.
3. Hatim, B., & Mason, I. (1997). "The Translator as Communicator". Routledge.
4. Katan, D. (2004). "Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators". St. Jerome Publishing.
5. Newmark, P. (1988). "A Textbook of Translation". Prentice Hall.
6. Nida, E. A., & Taber, C. R. (1969). "The Theory and Practice of Translation". Brill.
7. Venuti, L. (1995). "The Translator's Invisibility: A History of Translation". Routledge.
8. House, J. (2009). "Translation". Oxford University Press.
9. Robinson, D. (2003). "Becoming a Translator: An Introduction to the Theory and Practice of Translation". Routledge.
10. Lefevere, A. (1992). "Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame". Routledge.